

מגלי טמירין

תנועת ההשכלה היהודית בגליציה:
היסטוריה, ספרות, הגות וזיכרון

עורכים

נתן שיפריס, שמואל פיינר וחנוך גפני

אוניברסיטת חיפה
עמותת יהדות גליציה ובוקובינה
הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים

הספר יצא לאור בסיוע
בית שלום עליכם

עריכת לשון: נעם קצב

ההפצה: הוצאת מאגנס
ת"ד 39099, ירושלים 9139002, טל' 02-6586659, פקס' 02-5660341
www.magnespess.co.il

©

כל הזכויות שמורות
להוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס
האוניברסיטה העברית, ירושלים
לאוניברסיטת חיפה
ולעמותת יהדות גליציה ובוקובינה
תשפ"ב/2022

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע,
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או
אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת מראש
ובכתב מהמוציא לאור.

עימוד: גרינהויז – הרצליה

מסת"ב 8-45-7790-965-978 ISBN
eBook ISBN 5-46-7790-965-978 ISBN
נדפס בישראל

תוכן העניינים

ט	שלמי תודה
1	מבוא
שער א: השפעות מוקדמות	
9	לואיזה הכט החוליה החסרה בין ברלין לגליציה: תנועת ההשכלה היהודית בבוהמיה וראשית החינוך המשכילי בגליציה
23	רחל מנקין מיוזף השני ליוסף פרל: ההשכלה היהודית בגליציה והנאורות האוסטרית הקתולית
שער ב: משכילים ומשנתם	
41	תהילה ון-לאויט ההשכלה היהודית המוקדמת בגליציה כמעצבת מודרניות חלופית: קווים לדמותו של יעקבקה לנדא ולפועלו לשימור מוסדות הקהילה היהודית
63	אפרים חמיאל בין תבונה להתגלות: המפגש בין מהר"ץ חיות לרנ"ק
88	נתן שיפריס איש השילובים: שי"ר בין השכלה ומחקר לרבנות ולאומיות
102	קרן דובנוב פרודיה על דקדוק או דקדוק הפרודיה: סוגיות בלשונו של "מגלה טמירין" ליוסף פרל בראי מחקר העברית החדשה

- גולדה אחיעזר
 אברהם ליעונוביץ', משכיל קראי גליצאי: בין השלטון האוסטרי ללאומיות
 117 הרתגנית
- חיים כהן
 133 יהושע השל שור וחוג "החלוצים": הפרק הרדיקלי בתולדות ההשכלה בגליציה
- יהודע עמיר
 151 יצירתו ההגותית של אברהם קרוכמל
- בן-עמי פיינגולד (ז"ל)
 172 ראובן אשר ברודס: דיוקנו של משכיל
- שער ג: מפעלים וסוגיות
- טל קוגמן
 199 חינוך יהודי מודרני בגליציה הלכה למעשה: בית הספר של יוסף פרל
 בטרנפול
- משה פלאי
 226 תרומתם של כתבי העת העבריים לקידום ההשכלה בגליציה
- שמואל פיינר
 246 כתב העת "הצפירה" (1824) וראשית כינונה של קהיליית ההשכלה בגליציה
- חנן גפני
 259 חקר ספרות חז"ל בקרב משכילי גליציה
- טובה כהן
 271 "נשים בדיוניות" ו"נשים אמיתיות" בהשכלת גליציה
- אבי־רם צורף
 297 מעבר לתזת הקיטוב: סאטירה, קבלה והמרחב התרבותי היהודי-גליצאי
 במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה

שער ד: החסידות לנוכח ההשכלה

323 יוסף שלמון
הרב צבי אלימלך שפירא מדינוב ומאבקו בהשכלה

350 אליעזר שריאל
"צריך להתברר יפה על ידי רופאים מומחים": מקומה של האבחנה הרפואית בפסיקתו ההלכתית של הרב חיים הלברשטם מצנז

שער ה: דימויים וזיכרון

367 אלה באואר
המורשת המשכילית של האינטליגנציה היהודית בלבוב בשלהי המאה
התשע-עשרה

381 מאיה שבת
בין השבר לתפר: שמעון ברנפלד בין השכלת ברלין להשכלת גליציה

405 ישראל ברטל
"יוסל בנו של טודרוס": ש"י עגנון על "לשון אשכנז"

419 רומן כצמן
תהפוכות הזמן: ש"י עגנון על ראשית ההשכלה בגליציה ב"עיר ומלואה"

432 נורית גוברין
מגליציה לגלי ציה: גליציה בספרות העברית

נספח

455 נתן שיפריס
חקר השכלת גליציה – ביבליוגרפיה נבחרת

505 מפתח שמות